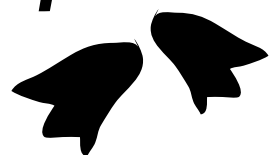

Zpravodaj *Chráněné krajinné oblasti Jeseníky*

campanula

Vážení a milí čtenáři,

po úvodním nultém čísle z roku 2009, máte nyní v rukou první číslo časopisu Campanula, zpravodaje Chráněné krajinné oblasti Jeseníky. Možná si vzpomenete, že časopis tohoto jména už v Jeseníkách byl, vycházel nepravdělně před více než třiceti lety v sedmdesátých až osmdesátých letech. Byl to časopis převážně odborně zaměřený a byly v něm publikovány vědecké práce týkající se živé i neživé přírody Jeseníků. Některé z nich jsou dodnes pro badatele v Jeseníkách cenným zdrojem informací. Kromě toho také informoval o činnosti Správy CHKO i dění na území Jeseníků.

Dnešní zpravodaj chce navázat na tradici především v oblasti informování čtenářů o všem zásadním a zajímavém, co se dnes v CHKO Jeseníky děje. V příštích letech budeme čtenářům jeho prostřednictvím přinášet informace z rozličných oblastí ochrany přírody, abychom přiblížili činnost Správy CHKO Jeseníky a problematiku, kterou se zabývá. Dozvíte se zde např. něco o základních činnostech Správy, legislativě, vybraných maloplošných chráněných územích, vzácných a významných druzích rostlin i živočichů nebo o nutných opatřeních na jejich ochranu a péči o ně. Dotkneme se i citlivých témat, jakými je lyžování v NPR Praděd na Ovčárně, odstraňování borovice kleče z jesenických hřebenů, kůrovec nebo odlišné pohledy na hospodaření v lesích. Časopis bude také prostorem, kde se můžete seznámit se zajímavými osobnostmi nebo organizacemi, které v Jeseníkách působí v oblasti vědecké nebo v oblasti ochrany přírody a krajiny. Přinese novinky o zajímavých projektech, soutěžích a setkáních souvisejících s přírodou Jeseníků.

Přejeme si, aby informace v nové Campanule byly pro Vás zajímavé a podnětné. Aby přispěly ke zlepšení povědomí o tom, proč a čím je příroda Jeseníků tak vzácná a jedinečná. Aby usnadnily čtenářům pochopení problémů, kterými se ochrana přírody v Jeseníkách zabývá. Aby také inspirovaly čtenáře k návštěvě a poznávání Jeseníků a jejich přírody.

Kateřina Kočí

Obsah čísla

Slovo úvodem – Kateřina Kočí / 2

Začíná další kůrovcová sezóna – Jindřich Chlapek / 3

Jeseníky v médiích – Jindřich Chlapek / 4

Novely zákona o ochraně přírody a krajiny – Jan Halfar / 4

Turistické informace do mobilu – Jan Czašch / 5

Projekt „Jednotný informační a komunikační systém ochrany přírody v NUTS II Moravskoslezsko“ – Lenka Skuhravá / 5

Je rozvoj sjezdového lyžování na Ovčárně skutečně nezbytný? – Jindřich Chlapek / 6

Z Branné do Branné přes Pasák a Banjaluku – Michal Ulrych / 6

Program péče o krajinu v CHKO Jeseníky – Jindřich Chlapek / 7

Fotografická soutěž „Jak vidím Jeseníky“ – Michal Ulrych / 8–9

Rozhovor s Leo Burešem – Jindřich Chlapek, Lenka Skuhravá / 10–11

Národní přírodní rezervace Králický Sněžník – Radislava Nožičková / 12

Konec památného stromu „Lípa U Pohlů“ – Dušan Duhonský / 12

Dochovaná vesnická architektura v CHKO Jeseníky a nová výstavba – Taťána Schmidtová / 13

Zimovistě netopýřů v CHKO Jeseníky – Dušan Duhonský / 14

Kormoráni v Jeseníkách – Vít Slezák / 14

PR Břidličná – Jindřich Chlapek / 15

Aktiv dobrovolných strážců – Michal Ulrych / 16

Začíná další „kůrovcová sezóna“

Kůrovec, pod tímto názvem se skrývá celá řada druhů brouků, kteří jsou svým životem vázáni na prostředí pod kůrou stromů. Největším a současně pro hospodářské smrčiny nejnebezpečnějším kůrovcem je lýkožrout smrkový. Je vázán na lýko smrku ztepilého, v pro něj příznivých letech se dokáže velice rychle množit a může způsobit rozsáhlé odumírání smrků. Dalšími významnými druhy kůrovců žijících v Jeseníkách, jsou lýkožrout lesklý, obývající především tenčí části kmenů a větve, lýkožrout lesklý, který doprovází lýkožrouta smrkového, lýkožrout obecný a další druhy lýkohubů a korohlodů. V tomto článku se budeme věnovat především nejvýznamnějšímu a nejčastějšímu z kůrovců – lýkožroutu smrkovému.

Ideální podmínky nachází tento asi půlcentimetrový brouk pod kůrou vyvrácených či jinak oslabených smrků, které se nejsou schopny napadení brouka ubránit jeho zalitím pryskyřicí. V hospodářských lesích se kůrovcem napadený strom pokácí a odveze se i s broukem z lesa, čímž se předejde jeho dalšímu šíření. Odlišná situace je v přírodních rezervacích, kde by měl probíhat vývoj lesního ekosystému pokud možno nerušeně. V případě napadení stromu příslušný revírník nahlásí Správě CHKO Jeseníky své zjištění a strom zůstává buď stát bez zásahu, nebo se pokácí a tzv. asanuje. V nejceněnějších pralesovitých částech je strom, v případě většího množství kůrovcem úspěšně obsazených jedinců, odkorněn nastojato. Tím zůstává zachována struktura přírodního lesního ekosystému, kde jsou stojící souše nedílnou a důležitou součástí lesního prostředí. Po dvou letech už nepoznáte, jestli se jedná o strom odkorněný nebo odumřelý bez zásahu člověka.

Asanace kůrovcem napadených vývrátů či pokácených stromů se dříve prováděla pouze odkorněním. Dnes se používá rovněž asanace chemická, která působí pouze několik týdnů. To umožňuje zachovat strom s kůrou a mnohdy i s větvemi, což je velice důležité pro jeho další rozklad a osídlení organismy, které se na postupném rozkladu dřeva podílejí. Zatímco na odkorněném kmeni nenajdeme s výjimkou houby trámovky plotní žádný další živý organismus, pod kůrou tlejících smrků se rozvíjí bohatá společenstva bezobratlých živočichů a hub, na kůře pak rostou četné lišejníky a mechrosty a později i vyšší rostliny.

Odkorňování nastojato je v obtiženě dostupných partiích pralesovitých porostů jedinou k přírodě šetrnou formou potlačení kůrovců

V pokročilejší fázi rozpadu, nejdříve asi po deseti letech, se mohou na ležících kmenech uchytit semenáčky smrku. Tlející kmen jim poskytuje v polohách smrkového vegetačního stupně velmi vhodné mikroklimatické, vlhkostní a živinové podmínky pro růst.

Dobrym pomocníkem pro sledování stavu a vývoje kůrovcové populace jsou plastové feromonové lapače, které obsahují nastrožený sáček, z něhož se uvolňuje feromon lýkožrouta smrkového. Jakmile lýkožrout smrkový přilákán vůní feromonu do lapače narazí, spadne do sběrné nádoby, odkud již není úniku. Lapáky, tedy zdravé stromy pokácené hned zjara, zakryté větvemi, které jsou pro kůrovce velmi atraktivní, se v rezervacích používají jen zřídka. Po plném obsazení kůrovcem se z lesa vyvezou nebo se odkorní a ponechají na místě k zetlení.

Problematika péče o horské smrčiny ve vztahu ke kůrovci je podstatně širší. Do hry vstupují přirození hmyzí a pta-

čí nepřátelé kůrovců a zejména počasí, jehož průběh může kůrovcovou situaci významně ovlivnit. Letos by měl v Jeseníkách proběhnout experiment s přípravkem obsahujícím speciální houbu, která kůrovce hubí. K dispozici je mnoho názorů a studií týkajících se vztahu horského smrkového lesa a kůrovce. Od těch, které obhajují absolutní bezzásahovost v horských lesích s tím, že rozpad lesa v důsledku žíru kůrovce je přirozený, až po ty, které požadují soustavné vstupování i do pralesovitých rezervací a trvalé zasahování. O tom, jak by vlastně fungovaly horské smrčiny v Jeseníkách bez zásahu člověka se však lze přesvědčit pouze vyloučením zásahů v části porostů a jejich následným pečlivým pozorováním. Zda se podaří dohodnout na vymezení bezzásahového území v horských lesích CHKO Jeseníky, záleží především na lesnících, kteří se však k takovému záměru staví zatím zdrženlivě.

Jindřich Chlapek

Jeseníky v médiích Jeseníky v České televizi

Počátkem letošního roku byly natočeny další dva krátké filmy věnované přírodě Jeseníků a její ochraně. Uvedené pořady byly zpracovány v rámci cyklu „Přidej se!“ a odkazy k jejich shlédnutí naleznete na www.jeseniky.ochranaprirody.cz v sekci Jeseníky v médiích.

První z nich s názvem „Těžký život horala“, odvysílaný 17. března 2010, byl věnován aktuálnímu problému, který se týká budování a přípravy nových lyžařských areálů v Jeseníkách, jmenovitě v Koutech nad Desnou, České Vsi a ve Vrbně pod Pradědem, jako jedné z mála možností, jak zajistit prosperitu a rozvoj regionu.

Druhý krátký dokument, rovněž na aktuální téma, proběhl televizí 7. 4. 2010 a je věnovaný uvažovanému Národnímu parku Jeseníky. Petici na jeho podporu již podepsalo na sedm a půl tisíce lidí.

Na rozdíl od předchozích šesti dokumentů zhotovených v ostravské pobočce České televize pod vedením dramaturga Jaromíra Šlosara, byl film zpracován pražským studiem ČT. Vedle pracovníků Správy CHKO Jeseníky v něm dostávají slovo především členové petičního výboru petice na podporu Národního parku Jeseníky, starosta města Jeseníku a také odpůrci záměru ze strany Sdružení cestovního ruchu Jeseníky.

Posuďte sami, nakolik věrně dokumenty zachycují současné jesenické poměry. Jejich nadčasovou dokumentační hodnotu oceníme a možná se nad nimi i pousmějeme až s jistým odstupem.

Jindřich Chlapek

Novely zákona o ochraně přírody a krajiny

Novely zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, které byly přijaty koncem loňského roku přinesly mimo jiné i zjednodušení kompetencí ve výkonu státní správy ochrany přírody. Mezi nejdůležitější změny patří:

1. Povolování výjimek ze zákazů ve zvláště chráněných územích – § 43 (např. vstupy do rezervací, jejich výzkum, zákazy vjezdu motorových vozidel do CHKO, některé činnosti apod.).

O výjimkách již nebude jako doposud rozhodovat v každém jednotlivém případě vláda, ale na území CHKO Jeseníky Správa CHKO Jeseníky (s výjimkou záměrů výrazně převažujícího veřejného zájmu schvalovaných na úrovni vlády).

2. Povolování výjimek ze zákazů u zvláště chráněných druhů rostlin a živočichů – § 56

Správa CHKO Jeseníky bude nadále řešit povolování výjimek ze zákazů u zvláště chráněných druhů rostlin a živočichů pouze na území CHKO Jeseníky a níže vyjmenovaných národních přírodních rezervací a památek a jejich ochranných pásmech. Mimo toto území bude výjimky řešit příslušný krajský úřad.

3. Kácení dřevin rostoucích mimo les – § 8

Správě CHKO Jeseníky se nově na území CHKO Jeseníky oznamuje kácení dřevin dle § 8, odst. 2 a 4 zákona např. při výchovné probírce porostů, údržbě břehových porostů, v ochranném pásmu elektrizační a plynárenské soustavy, při havarijním stavu stromů apod. Správa také povoluje kácení dřevin na území všech přírodních rezervací a památek v CHKO Jeseníky a dále v níže jmenovaných národních přírodních rezervacích a památkách a jejich ochranných pásmech mimo CHKO Jeseníky.

4. Výkon státní správy mimo CHKO

Správa CHKO Jeseníky provádí výkon státní správy v ochraně přírody včetně výše zmíněného udělování výjimek i mimo CHKO, a to na území Národní přírodní rezervace Králický Sněžník a Národních přírodních památek Rešovské vodopády, Jeskyně Na Pomezí, Na Špičáku, Borový, Venušiny misky, Velký Roudný, Ptačí hora a jejich ochranných pásmech.

Jan Halfar

Turistické informace do mobilu

Od počátku letošního roku mohou návštěvníci CHKO Jeseníky narazit při vycházkách na zajímavé cedulky, které ukrývají mnoho užitečných informací. Tyto takzvané „Taggy“ jsou opatřeny kódem, který prostřednictvím mobilního telefonu poskytne textové, obrázkové a někdy i zvukové informace o dané lokalitě, o chráněných druzích, které se zde nacházejí, a jiných přírodních či kulturních zajímavostech.

K použití systému návštěvník potřebuje mobilní telefon s fotoaparát a internetovým připojením, což je v dnešní době, hlavně u mladé generace čím dál větší samozřejmostí.

Cílem tohoto systému je zlepšení informovanosti veřejnosti i v místech, kde není vhodné umisťovat klasické informační tabule (např. hřebeny hor) a také oslovení mladé generace lidí, kterým systém zpestří vycházky do přírody a zároveň podpoří jejich osvětu.

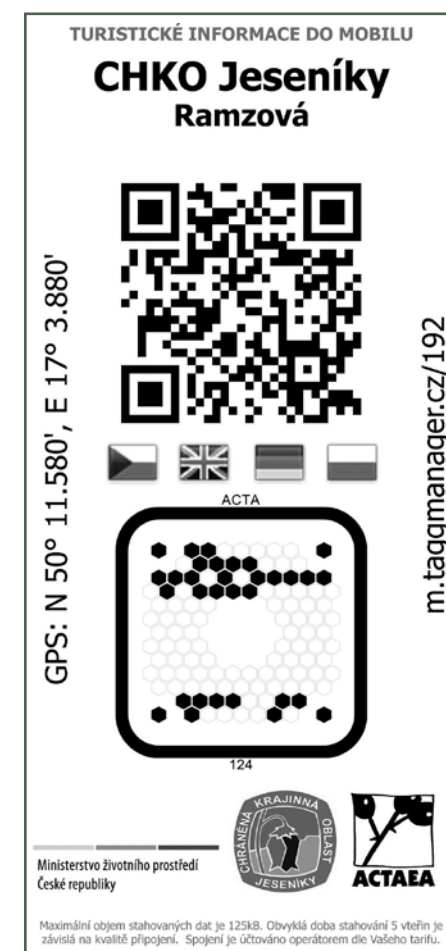
Síť informačních cedulek vytváří občanské sdružení ACTAEA v rámci projektu „Využití moderních komunikačních technologií v ochraně a popularizaci přírodního dědictví. Modelová studie na příkladu CHKO Jeseníky a Beskydy.“ Výběr lokalit a zajímavých témat v Jeseníkách i Beskydech probíhá ve spolupráci se Správami CHKO, obcemi, informačními centry a školami. Projekt je financován z Revolvingového fondu MŽP ČR.

Umístění taggu v terénu

Více informací najdete na webech: www.actaea.cz, www.praded.org a www.javorniky.org.

Jan Czach

Ukázka taggu – každá lokalita má svůj unikátní kód

Natura 2000

Projekt „Jednotný informační a komunikační systém ochrany přírody v NUTS II Moravskoslezsko“

V letošním roce byl pro období 2010–2013 zahájen projekt „Jednotný informační a komunikační systém ochrany přírody v NUTS II Moravskoslezsko“, jehož cílem je vytvoření účinného informačního systému v oblasti ochrany přírody a především zvýšení povědomí veřejnosti o soustavě Natura 2000 v Moravskoslezském kraji.

Projekt zajišťuje Moravskoslezský kraj a je realizován ve spolupráci s partnery, kterými jsou AOPK ČR, Lesy ČR, s.p., MŽP ČR, o.s. Hájenka, ČSOP Salamandr a ACTAEA.

Prostřednictvím realizace projektu by mělo dojít ke zlepšení komunikace a výměny informací mezi klíčovými subjekty veřejné správy na úseku ochrany

přírody v regionu. Dále by mělo dojít k zajištění vstřícného a aktivního přístupu ze strany vlastníků, správců pozemků, samospráv i veřejnosti k implementaci soustavy Natura 2000, k optimalizaci péče o pozemky s pozitivním dopadem na ochranu ekosystémů a zlepšení vztahu i chování návštěvníků k chráněným územím.

Výstupem projektu bude řada publikací, filmový materiál, výstavy, lokální či regionální informační tabule k chráněným územím včetně evropsky významných lokalit, zpravodaje, brožury, informační letáky, naučné stezky, úpravy webových stránek a informačních portálů a v neposlední řadě budou podporována návštěvníká střediska.

Realizací projektu by mělo dojít ke zlepšení komunikace a výměny informací mezi Správou CHKO Jeseníky, obcemi a dalšími subjekty na úseku ochrany přírody v regionu. Dále by se měla zvýšit informovanost vlastníků, správců pozemků, samospráv i veřejnosti o soustavě Natura 2000, což by mohlo vést k optimalizaci péče o pozemky s pozitivním dopadem na ochranu ekosystémů a zlepšení vztahu i chování návštěvníků k chráněným územím.

Projekt je realizován s přispěním finančního nástroje Evropského společenství LIFE+.

Lenka Skuhřavá

Je rozvoj sjezdového lyžování na Ovčárně skutečně nezbytný?

Sjezdové lyžování představuje na území CHKO Jeseníky významné téma, ekonomické i ochranné. Aktuální je, vedle řady dalších záměrů, připravovaná modernizace lyžařského střediska Ovčárna, o kterém stále slyšíme, že představuje klíčový lyžařský areál pro turistický ruch a ekonomiku regionu Bruntálska. Je tomu opravdu tak?

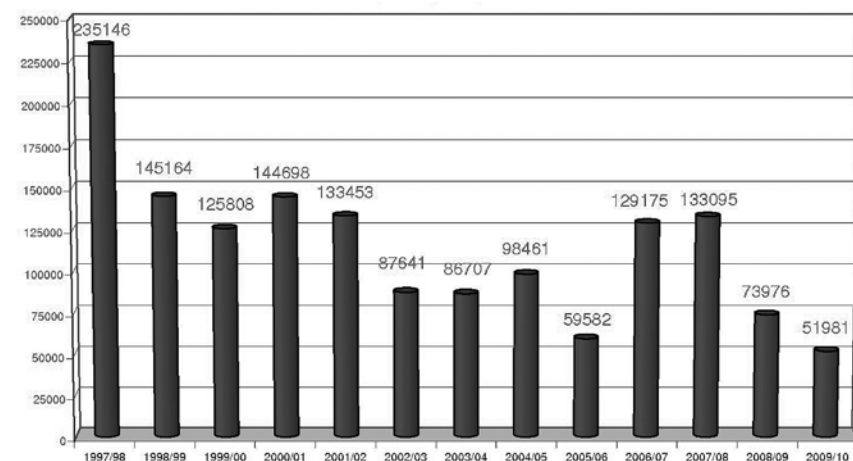
Srovnání s jinými středisky v Jeseníkách zatím k dispozici nemáme, je ale zřejmé, že lyžařů v posledních desetiletích přibývá, zatímco zimní návštěvnost na Ovčárně klesá. Množství sjezdařů zde závisí zejména na průběhu zimy a ekonomických možnostech obyvatelstva. Jistě si každý vzpomene na nekonečnou zimu na přelomu let 2005/2006. Lyžovalo se všude, i v podhůří, a na Praděd mnoho lidí nepřišlo. I letos byl v nížinách dostatek sněhu. Proč tedy cestovat do chladu a vichru na Praděd, když můžeme lyžovat třeba v Hlubočkách nedaleko Olomouce?

Tato zimní sezóna byla na Pradědu opravdu mizerná. Vleky byly spuštěny až v průběhu ledna, přinejmenším polovinu všech návštěvníků zde tvořili běžkaři a případně pěši. Opravdu je středisko Ovčárna pro sjezdové lyžování v oblasti Jeseníků tak podstatné?

Především je třeba srovnat s počty návštěvníků z dalších jesenických lokalit. Klesající návštěvnost a rozvíjející se areály v nižších polohách Jeseníků již nyní vedou k tomu, že se těžiště zimních radovánek se přesunuje z Pradědu i Červenohorského sedla do blízkosti obcí. Vzhledem k množství lyžařských areálů, které jsou v současné době v Jeseníkách lyžařům k dispozici, nemá středisko na Ovčárně na udržení prosperity regionu podstatný vliv. Stojíme tedy před rozhodnutím, zda jej rozvíjet za cenu nevratných zásahů do jedinečné příro-

dy Národní přírodní rezervace Praděd. Druhou možností je zaměřit se v oblasti podpory sjezdového lyžování jinak, do míst, kde nehrozí riziko nevratné ztráty či oslabení vzácných druhů, jedinečných biotopů a poškození celých ekosystémů. V nejvyšších a současně nejzranitelnějších partiích Jeseníků by pak bylo možné realizovat i jiné formy cestovního ruchu bez destruktivního vlivu na jedinečné přírodní dědictví NPR Praděd.

Jindřich Chlapek

Statistika zimní návštěvnosti střediska Ovčárna sestavená na základě sčítání na závoře Hvězda (Správa CHKOJ, Miloš Vlček)

• • • • •

Tip na výlet Z Branné do Branné přes Pasák a Banjaluku

Výchozím bodem výletu je nádraží v Branné. Dostanete se sem vlakem či autobusem, vozidlo lze zanechat v Branné na náměstí. Dále se vydáte pěšky 12 km dlouhou trasou, která vás provede malebnou krajinou jesenického podhůří s dalekými výhledy do kraje, zejména

na pohoří Králického Sněžníku. Potřebné informace o trase, historii zdejší železnice, výrobě dřevěného uhlí, plavení dřeva na horských tocích či přírodních zajímavostech se dozvíte prostřednictvím informačních panelů umístěných na trase stezky. Hned první kilometry stezky jsou zároveň největším stoupáním. Postupně se vyhoupnete přes les na květnaté pastviny a dále do skal. První z nich dala název celé naučné stezce. Ano, jedná se o neposlušného Zkamenělého pastýře neboli Pasáka. Kromě něj zde naleznete další útvary, jako je Skalní okno, Kovadlinu nebo Plotnu s vyhlídkou na Keprník.

Nejvyšším bodem výletu je vyhlídka nad Předním Alojzovem. K orientaci vám poslouží panoramatická kresba. Cestou budete míjet hájovnu Banjaluka či hájovnu Splav. Kousek dál stojí objekt pohraničního opevnění z období II. světové války.

Odbočkou doleva sejdete do Přírodní rezervace Niva řeky Branné s ukázkou přirozeného horského toku. Přes železnici a hlavní silnici projdete kolem staré vápenky až k dalšímu pěchotnímu srubu. Po okraji pastvin se za chvíli dostanete do městečka Branná, kde naučná stezka končí výkladem o zachovalých historických památkách. K občerstvení po cestě si můžete vybrat některý z místních hostinců.

Věřím, že se vám výlet po tomto ne příliš navštěvovaném koutu Jeseníků bude líbit.

Další informace najdete například na www.jeseniky.nature.cz, nebo www.stm-s50.cz

Tištěný průvodce je k dispozici na Správě CHKO Jeseníky a v regionálních infocentrech.

Pěkný výlet přeje Michal Ulrych

Program péče o krajinu v CHKO Jeseníky

Základním nástrojem a zdrojem finančních prostředků pro aktivní péči o přírodu a krajinu v CHKO Jeseníky je Program péče o krajinu Ministerstva životního prostředí.

V roce 2009 z tohoto programu čerpala Správa CHKO Jeseníky celkem 5 980 850,- Kč. Podstatná část prostředků (1 777 303,- Kč) byla směřována na zlepšení stavu lesních ekosystémů, zejména na výsadby chybějících listnáčů a jedle v lesích a jejich ochranu před okusem zvěře. Nejvíce prostředků bylo vloženo do prací souvisejících s bezpečným ponecháním kalamitního dříví v lese, což je zejména v prostředí horských smrčín základní předpoklad pro zachování zdravého, rozmanitého a druhově pestřejšího lesa. Tlející dřevo je jedinečným domovem celé řady druhů mechorostů, hub a hmyzu, kteří zásadně přispívají k přírodní rovnováze a v hospodářských lesích chybějí. Na starých vyvrácených kmenech nalézá ideální podmínky pro růst nová generace smrků.

Kosení druhově bohatých luk se vzácnými a chráněnými rostlinami ve smyslu v přírodních rezervacích bylo financováno částkou 1 049 454,- Kč. Většina prostředků je směřována na náročné ruční kosení (křovinořez) zamokřených luk, které jiným způsobem udržovat nelze. Bez této pravidelné péče by louky postupně zarostly několika málo konkurenčně zdatnými rostlinami a následně dřevinami a chráněné druhy včetně ohrožených orchidejí (např. prstnatec májový, prstnatec bezový či vstavač mužský) by z jesenické krajiny vymizely.

Důležitou položkou se každoročně stává údržba turistických chodníků procházejících nejzajímavějšími místy Jeseníků v rezervacích (např. údolí Bílé Opavy, Velká kotlina nebo Šerák – Ke-

prník – Vozka) a naučných stezek. Tato těžká práce v mnohdy pro techniku zcela nepřístupném terénu v roce 2009 stála 977 973,- Kč.

Další prostředky (469 589,- Kč) byly investovány do ošetření památných stromů. Ošetření zvýší stabilitu a bezpečnost těchto velkých a starých stromů a významně prodlouží jejich život. Do dalších opatření, podporujících zvláště chráněné druhy, jako je například hloubení tůň pro obojživelníky, ostraha hnízd sokolů, oprava budek pro sýce rousného či záchranný přenos obojživelníků přes rušné silnice bylo vloženo 360 785,- Kč.

Důležitý úkol ochrany přírody spočívá rovněž v potlačování invazních a nepůvodních druhů, které se šíří krajinou, mění charakter biotopů a vytěsňují domácí druhy rostlin a živočichů. Mezi tyto druhy řadíme křídlatku japonskou

a netýkavku žláznatou podél toků, bolševník velkolepý a vlní bob mnoholistý na loukách nebo borovici kleč na jesenických hřebenech. Zápolení s nimi odčerpalo loni z rozpočtu Programu péče o krajinu 357 100,- Kč.

Kromě výše uvedených akcí byla realizována řada drobnějších záměrů. Jednalo se o tradiční akce pro školy „Zasad si svůj strom“, pořádanou ke Dni Země, geodetické zaměření a vytýčení Národní přírodní památky Rešovské vodopády či zpracování několika studií a inventarizačních průzkumů.

Pro letošní rok bylo pro Správu CHKO Jeseníky vyčleněno na péči o krajinu a přírodu 5 408 000,- Kč, které by měly napomoci zachování jedinečného přírodního dědictví Jeseníků.

Jindřich Chlapek

Ruční hloubení tůň na Bobrovníku

• • • • •

Fotografická soutěž „Jak vidím Jeseníky“

Správa CHKO Jeseníky pořádá, mimo jiné akce pro veřejnost, fotografickou soutěž „Jak vidím Jeseníky“.

V Jeseníku dne 17. března 2010 bylo vyhodnoceno 162 fotografií od dvaceti autorů, kteří se zúčastnili IV. ročníku této soutěže.

Složení poroty: Miroslav Griga (vítěz III. ročníku, předseda poroty), Martin Hutař (Jesenický fotoklub, PRO-BIO), František Jaskula (vedoucí Správy CHKO Beskydy a organizátor fotografické soutěže Valašská krajina), Zuzana Růžicková (fotografka, Agentura ochrany přírody a krajiny), Antonín Říha (Jesenický fotoklub), Petr Šaj (vítěz II. ročníku) a Michal Ulrych (Správa CHKO Jeseníky)

Fotografie byly vystaveny ve Vlastivědném muzeu v Šumperku do 23. května. Během prázdninových měsíců tj. v termínu od 10. 6. - 31. 7. zpestří prohlídku hanušovického pivovaru HOLBA a od 2. - 31. srpna budou vystaveny v jesenickém kině POHODA. Na podzim budou fotografie k prohlédnutí na bruntálském zámku v termínu od 1. - 26. září.

O dalším ročníku fotosoutěže budete informováni také prostřednictvím Campanuly.

Michal Ulrych

Absolutní vítěz Štěpán Mikulka - Bruntál - 9 fotografií - I. místo v kategorii rostliny a živočichové

I. místo v kategorii krajina nebylo uděleno

II. místo krajina - Radek Dominec - Opava - 7 fotografií

II. místo krajina - Jan Firla - Hostice - 8 fotografií

II. místo rostliny a živočichové - Jiří Kamp - Staré Město pod Sněžníkem - 10 fotografií

III. místo krajina - Daniel Kamp - Šumperk - 20 fotografií

III. místo rostliny a živočichové - Vladko Chmela - Olomouc - 14 fotografií

čestné uznání poroty - Vladko Chmela za netradiční pohled - cyklus Studie kmene

Štěpán Mikulka - bramborníček hnědý

Štěpán Mikulka - kamzík horský

Radek Dominec - Malá Morávka

Radek Dominec - Rešovské vodopády

Radek Dominec - Vysoký vodopád

Vladko Chmela - sršeň obecná

Jiří Kamp - Kulík hnědý

Vladko Chmela - Studie kmene

Vernisáž fotografií v Šumperku

Rozhovor s Leo Burešem

Geobotanik, ekolog a fotograf RNDr. Leo Bureš vystudoval Univerzitu Karlovu v Praze obor botanika se specializací geobotanika. Od 70. let působí v Jeseníkách, nejprve jako pracovník Správy CHKO Jeseníky, později jako ekolog a botanik na volné noze. Vydal knihu o flóře Jeseníků. Jako fotograf pořídil tisíce fotografií vzácných rostlin, přírodních scénérií, skal, potoků a krajin, převážně z Hrubého Jeseníku, ale i z jiných oblastí ČR, v nichž prováděl průzkumy.

1. Jak jste se dostal k botanice (ekologii)?

Jednoduchá odpověď: zajímalo mne to, vystudoval jsem to a neživím se tím. Rozvinutější odpověď: od školních let

jsem skalničkařil, k čemuž neodmyslitelně patří znalost nároků jednotlivých druhů horských rostlin. A to je přece rostlinná ekologie! Tak jsem to šel do Prahy studovat. Skalku jsem opustil, ale vztah k horským rostlinám zůstal. I když jsem se v diplomové a rigorózní práci zabýval více geobotanickými výstupy a podklady pro ochranu přírody a územní plánování.

2. Co Vás přivedlo do Jeseníků?

Po dokončení vysoké školy a roku vojny jsem nechtěl zůstat v Praze, chtěl jsem bydlet a pracovat venku. V létě 1971 jsem vyhrál konkurz na místo vedoucího Správy CHKO Jeseníky, v listopadu jsem nastoupil, dostal jsem nějaký čas na zabydlení a rozkoukání, na Vánoce jsem měl dostat jmenovací dekret a od nového roku jsem měl šéfovat. Ale tehdejší vedoucí Správy, který s konkurzem na své místo původně souhlasil, si to o Vánocích rozmyslel a intervencemi u různých nadřízených prosadil, že jako vedoucí zůstal. Já zůstal taky, ale jako řadový pracovník, a měl jsem na starosti stavební problematiku. Jenomže o ochraně přírody jsem měl občas trošinku odlišné názory než soudruh vedoucí a než jeho nadřízení v Ostravě, takže docházelo k častým třenicím, vyhrotilo se to během třech let tak, že nás všech šest tehdejších zaměstnanců stálo proti vedoucímu. Jenomže zase známosti situaci zvrátily, šéf zůstal šéfem,

z tehdejších celkem šesti zaměstnanců Správy CHKOJ čtyři postupně sami odešli, já byl v létě 1974 vyhozen. Ale v Jeseníkách jsem zůstal. Pásl jsem jalovice u státních statků a dál se zajímal o kytičky a ochranu přírody. V té době jsme už také spolu s manželkou a našim bývalým univerzitním učitelem doc. Jeníkem pilně bádali ve Velké kotlině a připravovali knižní monografii o celém tomto unikátním ekosystému.

3. Čím se při své práci nyní zabýváte? Působíte jen v Jeseníkách nebo i jinde?

Živím se jako živnostník, na odborné činnosti spolupracujeme s manželkou, při manuálních pracích s několika stálými zaměstnanci a brigádníky. K odborné činnosti patří různé expertízy, posudky, inventarizační průzkumy, biologická hodnocení, hodnocení rázu krajiny, plány péče o chráněná území, generely, plány a prováděcí projekty územních systémů ekologické stability, mapování biotopů soustavy Natura apod. Manuálně provádíme především biotechnické zásahy v chráněných územích, kosení, vyřezávání náletových dřevin apod. Samostatnou kapitolou je pak realizace prvků územních systémů ekologické stability. Každoročně vysázíme tisíce až desetitisíce dřevin do nově zakládaných biocenter, biokoridorů a interakčních prvků v polích. Naše odborná práce ani managementové zásahy v chráněných územích a výsadby dřevin nejsou omezeny jen na Jeseníky, děláme i jinde v Moravskoslezském, Olomouckém či Pardubickém kraji.

4. V minulosti jste vydal knihu zabývající se vzácnými rostlinami Jeseníků – Vzácné a ohrožené rostliny Jeseníků. Plánujete vydat nějakou další publikaci?

V roce 1989 jsme prostřednictvím ČSOP vydali první díl, připravovali jsme s manželkou druhý díl, všechny obrázky pro druhý díl měl už pan Vojta Novák nakreslené, ale přišel převrat a s ním zcela jiné zájmy, pustili jsme se do politiky, do farmaření na svém a intenzivně také do jiné odborné práce. A rukopis druhého dílu Rostlin stárnul... Přičemž jesenický regionální červený seznam cévnatých rostlin, z něhož první i nevydaný druhý díl vycházely, jsme nadále upřesňovali. Nyní připravuji nové vydání, bude to ale trochu jiné, už ne dvě malé knížečky, ale velká knížka s fotografiemi jednotlivých

druhů rostlin i jejich charakteristických biotopů a lokalit, s podrobnými popisy a floristickými údaji. A pokud bude zdraví nadále sloužit, chtěl bych se ještě vrátit k Velké kotlině: naše kdysi připravovaná knižní monografie z politických důvodů nemohla vyjít, tak bych to chtěl zkusit znova.

5. V nedávné době byla na několika místech v ČR ke zhlédnutí vaše výstava makrofotografií nazvaná Vodínky. Jaké fotografie to byly?

Od mládí jsem se zajímal o výtvarné umění, nejvíc právě o moderní abstrakci. Na běžných přírodních fotografiích je toho ale vždycky moc konkrétního, reálného, i když to má třeba zajímavou náladu a divák vycítí i to „za plátnem“. Hledal jsem, jak se té banální reality zbavit, jak ji obejít. Díky digitální technice a složitějšímu osvětlení se mi podařilo dostat se mimo reálné viděný obraz horského potoka.

6. Jak dlouho se věnujete fotografování a jaké motivy nejčastěji a nejraději fotíte?

Fotografuji pilně a rád od studentských let. Motivů jsou pořád stejné – příroda, krajina, kytičky. K fotografování ledu a vody včetně abstraktní makrofotografie se v posledních asi 5-6 letech dostávám jen příležitostně, jenom když je čas a nálada.

7. Působíte především v Jeseníkách, co vidíte v současné době za největší problém Jeseníků z pohledu ochrany přírody?

Ještě donedávna jsem si myslel, že největším ochrannářským problémem CHKO Jeseníky je rychle se zvyšující cestovní ruch, zimní i letní rekreace a vše co je s tím spojené, od invaze lyžařů a turistů až po nejrůznější stavby chat, hotelů, komunikací a podobně. Teď vidím jako největší problém hřebenových poloh dříve vysazenou a nyní expandující kleč, která je v Hrubém Jeseníku nepůvodní. Problematické jsou i negativní změny subalpínských ekosystémů projevující se například nadměrným rozrůstáním borůvky.

8. Jaký máte názor na to, že by se část CHKO Jeseníky mohla v budoucnu stát NP?

S názory na Národní park Jeseníky je to podobné jako s názory na přehradu

v Nových Heřminovech nebo na Evropskou mumii. Někdo je jednoznačně pro, někdo zásadně proti (potichu či nahlas). Velice často ovšem bez podstatnějších argumentů. Ve všech třech uvedených případech považuji za potřebné zcela objektivně a nepředpojatě zvážit všechna pozitiva i negativa, tedy argumenty pro i proti.

9. V Jeseníkách se pohybujete již mnoho let a zpracoval jste zde řadu studií a inventarizačních průzkumů. Který z výzkumů či nových zjištění považujete za nejvýznamnější či nejzajímavější?

Nedokážu jednoznačně odpovědět, co bych momentálně považoval za nejzajímavější nebo nejvýznamnější. Každý poznatek je nový, může třeba potvrdit nebo vyvrátit vaši či obecně přijímanou hypotézu, může to být třeba odhalení zcela nových přírodních vztahů a souvislostí. Přitom myslím právě na Velkou kotlinu, v níž každoročně už 38 let nacházím nové jevy a ekologické kauzality. V posledních letech byla pro mne ve-

lice přínosná několikaletá týmová práce s ornitology, entomology, geomorfology, geology a půdními biology. Celý projekt se jmenoval „Analýza antropických vlivů v nejceněnějších částech CHKO Jeseníky.“

10. Jaký je Váš vztah ke Správě CHKO Jeseníky?

Když se mne ještě tak asi před deseti lety ptal někdo na můj názor na Správu CHKO, upozorňoval jsem ho předem, že asi nemohu být objektivní. I krivdy z dětství, natož z mládí, zůstávají hluboko pod kůží. Ale v posledních letech se toho na Správě mnoho změnilo. Takže stručná odpověď na Vaši otázku zní: velmi dobrý!

11. Co byste popřál jesenické ochraně přírody do dalších 40-ti let?

Hlavně, aby stále bylo co chránit a aby to, co nejvíc potřebuje chránit, se chránit dařilo.

Děkujeme za rozhovor.

Lenka Skuhřavá, Jindřich Chlapek

Národní přírodní rezervace Králický Sněžník

Národní přírodní rezervace zahrnuje masiv Králického Sněžníku a údolí řeky Moravy, Malé Moravy a Prudkého potoka. Celková výměra chráněného území je 3066 ha. Nadmořská výška se pohybuje od 700 do 1424 m. Národní přírodní rezervace byla vyhlášena v roce 1990, od roku 2005 je v péči Správy CHKO Jeseníky.

Předmětem ochrany NPR je komplex unikátních rostlinných společenstev masivu Králického Sněžníku. Jsou to zejména zbytky přirozených horských bučin a suťových javořin, rašelišť a prameništ. Významný je rozsáhlý komplex horských smrčín a subalpínské louky se zvonkem vousatým, ovšem dvouřizným a violkou žlutou sudetskou v nejvyšších vrcholových částech. K botanice nejbohatším lokalitám patří lavinová dráha pod pramenem řeky Moravy, kde dochází k prolínání vysokohorských druhů s lesními jako je pižmovka mošusová, plicník tmavý, křivatec žlutý, rybíz skalní či růže převíslá. Ze zoologického hledis-

ka je významný výskyt plže modranky karpatské. Z ptáků zde hnízdí např. linduška horská, pěvuška podhorní, nebo jeřábek lesní. Potvrzen byl rys ostrovid. Z drobných savců zde žije rejsek horský či plch lesní. Pozoruhodné jsou i krasové jevy v polohách vápenců a balvanitá koryta Moravy i dalších toků. Jedinečnost tohoto území v rámci celé republiky potvrzuje také zařazení NPR Králický Sněžník do soustavy Natura 2000 jako evropsky významné lokality. Ochrana území pokračuje i na polské straně.

V letošním roce slavíme 20. výročí vyhlášení Národní přírodní rezervace Králický Sněžník. Správa CHKO Jeseníky k tomuto výročí pořádala, nebo bude pořádat několik akcí.

V březnu proběhlo pracovní setkání odborníků, spolupracovníků Správy CHKO Jeseníky a pracovníků veřejné správy v Hanušovicích. Zhodnotilo se minulých dvacet let, zavzpomínalo na vyhlásování rezervace.

V květnu proběhl tzv. Den otevřených dveří na Králickém Sněžníku. Tato akce je zaměřena hlavně pro školáky. Různí odborníci – zoolog, botanik, lesák, ornitolog, ale i členové horské služby děti seznámily s ochranou přírody, vzácnými rostlinami, a různými druhy ptáků přímo v jejich přirozeném prostředí.

V září se, v Městském muzeu v Králicích, uskuteční výstava fotografií z Králického Sněžníku. Zahájena bude vernisáží spolu s výstavou hub. V říjnu pak proběhne jednodenní, slavnostní konference v hotelu Prometheus na Dolní Moravě. Na tomto setkání budou prezentovány příspěvky různých odborníků, kteří zde představí své dlouholeté výzkumy na Králickém Sněžníku, zhodnotí práci nás ochránců i správců lesa, zavzpomínají na nelehké začátky před dvaceti lety a nastíní cestu, kterou by se ochrana přírody na Králickém Sněžníku měla dál ubírat.

Radislava Nožířová

Významné památné stromy Jeseníků Konec památného stromu „Lípa u Pohlů“

Extrémně vlhké počasí posledních dnů doprovázené větrnými poryvy urychlilo konec života stromu, který byl jediným památným stromem v nejjihnější části cípu CHKO Jeseníky.

Když jste v minulosti opouštěli poslední domy v zástavbě horní části osady Bedřichov, zdravila vás cestou na Rabštejn krásná mohutná lípa srdčitá rostoucí při levém okraji místní lesní silničky. Tento strom letos v květnu dokončil svou životní pouť ve věku, který byl odhadován na 160–200 let.

U stromu, který na první pohled vypadal v pořádku a vitálně, bylo po jeho pádu zjištěno napadení jednou z „nejzákeřnějších“ dřevokazných hub dřevomorem kořenovým, který je velmi nenápadný a tím i nebezpečný. Často se vyskytuje na buku a lipách. Houba narušuje základní mechanickou pevnost dřeva na rozhraní pařezové části a kořenového systému a tím poruší základní stabilitu stromu.

Doufejme, že v dalších pokračováních povídání o památných stromech CHKO Jeseníky, už budeme psát pouze o zdravých a životaschopných mohykánech mezi našimi dřevinami.

Dušan Duhonský

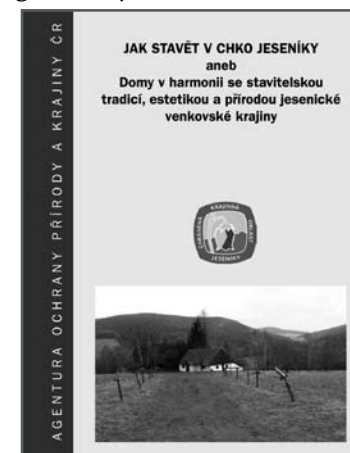
Dochovaná vesnická architektura v CHKO Jeseníky a nová výstavba

Ke krajinnému rázu Jeseníků neodmyslitelně patří dobová jesenická horská chalupa, odrážející typické znaky domů stavěných v Jeseníkách cca před 200–250 lety. Jak je vidět na starých pohlednicích nebo na různých výtvarných dílech, dnes již tradiční jesenický stavební styl byl ve své době podřízen jakoby jednomu kánonu a dům od domu se lišil pouze v detailech. Navíc je tento styl velmi specifický, výrazný a nedá se zaměnit s architekturou jiných regionů. Zjevnou odlišnost způsobuje několik okolností. První z nich je přítomnost členité a hornaté krajiny se strmými údolími, kamenitými svahy, drsným podnebím a neúrodnou půdou. Proto byla jesenická oblast oproti úrodné moravské nížině osídlována mnohem později. K prvnímu osídlení došlo ve 13.–14. století s kolonizací německým obyvatelstvem a ve spojitosti s hledáním a dobýváním místních rud. Druhou důležitou okolností, která formovala tvary a vzhled zdejších chalup, je skutečnost, že německá architektura, importovaná kolonisty, byla silně ovlivněna architekturou moravskou, slezskou i českou. Ze setkání všech jmenovaných stylů vzešel dům, který měl „od každého něco“ – tzv. východosudetský dům. Třetím nezanedbatelným vlivem byla značná chudoba převážně většiny obyvatelstva Jeseníků, která značným způsobem omezovala stavebníky v jejich představách a unifikovala tvar a vzhled samotných domů. Celkovým výsledkem je jedinečný soubor staveb dotvářející krajinný ráz způsobem nezaměnitelným a typickým pouze pro zdejší krajinu.

Dochované objekty jesenického lidového stavitelství jsou chráněny jako jednotlivá nemovitá kulturní památka, nebo ve vyhlášených vesnických památkových rezervacích a zónách (Heřmanovice, Malá Morávka, Stará Ves – Žďárský

Potok, Horní a Dolní Údolí, Rejvíz, lázně Karlova Studánka).

Nejčastější obraz historické zástavby byl rozptýlený s chalupami sledujícími linie cest a potoků. Častá byla i zástavba izolovaná na usedlosti seskupené v malých uzavřených osadách (např. Bílý Potok u Vrbna pod Pradědem, Pustá Rudná, Aloisov, Františkov, Rejvíz, Salisov, Švagrov, Vidly).

Nejstarší typ východosudetského jesenického domu je přízemní dům s roubenou konstrukcí z hraněných trámů na nízké skládané kamenné podezdívce. Vysoká sedlová střecha je kryta štípaným dřevěným šindelem, štít je bedněný. Mladší jesenický dům má konstrukci stěn kamennou nebo cihlovou, šindel na střeše je nahrazen místní břidlicí, často kladenou přímo na šindel. K naprosto osobitým prvkům, které charakterizují místní tradiční architekturu, patří nezvykle dlouhý obdélný půdorys a dále výrazný štít, tzv. „jesenický štít“, charakteristický svou jednoduchostí a čistotou tvarů. Tvar půdorysu se řídil tehdejšími požadavky, aby vše – obytná část, stáje, chlévy, sklady – bylo soustředěné pod jednou střechou (tzv. jed-

notný dům). Všechny části domu byly obsluhovány z chodby vedené středem domu a ukončené vchody, jak z čelní, tak ze zadní okapové strany nebo z pavlače. Sedlová rovnoramenná střecha se stavěla se sklonem 45–48° a mnohdy s malými čelními polovalbami ve vrcholech štítů. V průčelí byla zpravidla tři symetricky rozložená okna, ve štítu se umísťovaly okna dvě menších rozměrů. Dvoukřídlá okna byla rozdělena vnějšími příčkami na 4 až 6 tabulek. Jesenický štít je výrazný, jednoduše stylizovaný a působí nesmírně přívětivě. Je zřetelně oddělený od přízemí podlomenicí, v případě omítaných štítů římsou nebo profilací v omítce. Obkládal se svisle loženým dřevem, někdy i pokrývačskou břidlicí, nebo byl jen prostě omítnutý. Omítky byly hladké a nejčastěji bílé.

Dochované památky historického osídlení tvoří nedílnou součást CHKO Jeseníky. Venkovská krajina je chráněna prostřednictvím ochrany krajinného rázu před lidskou činností, která by jej mohla snížit a narušit. Je vhodné, jestliže novostavby, přístavby, nástavby a rekonstrukce realizované zejména v krajinářsky hodnotných územích s dochovanou původní zástavbou, mají takové parametry, že tvarově, vzhledově a materiálově respektují okolní tradiční zástavbu a přizpůsobují se jí. Pro lepší pochopení vhodných vazeb současných stavebních činností na tradici lidového stavitelství jsme vydali příručku pro stavebníky „Jak stavět v CHKO Jeseníky aneb Domy v harmonii se stavitelskou tradicí, estetikou a přírodou jesenické venkovské krajiny“. Příručka srozumitelným a jednoduchým způsobem provází stavebníka od samého počátku jeho záměru až po realizaci stavby.

Tatána Schmidtová

Stará horská chalupa prošla vhodnou rekonstrukcí, která zachovala tradiční vzhled (Malá Morávka)

Novostavba maximálně respektující jesenickou lidovou architekturu (Hraběšice)

Příklad jednotného domu „vše pod jednou střechou“

Zimoviště netopýrů v CHKO Jeseníky

Přestože se na území CHKO Jeseníky nenachází žádné krasové jevy s výraznými podzemními prostory, jsou zde zimoviště netopýrů patřící mezi nejvýznamnější v republice. Jedná se o historická, člověkem vytvořená stará důlní díla, kde se těžilo zlato nebo železná ruda.

Podzemních prostor, kde pravidelně zimují netopýři, je v Jeseníkách několik desítek. Dvě nejvýznamnější zimoviště NPP Javorový vrch a v PR Franz – Franz jsou zapsána jako evropsky významné lokality.

Na každé z těchto lokalit bylo při posledním sčítání netopýrů na zimovišti zastiženo přes 2000 zimujících jedinců. Teplotně různorodější lokalitu Javorový vrch preferují otužilé druhy zastoupené netopýřem černým, či teplomilnější druhy zastoupené zejména vrápencem malým. Dominantním druhem zde však je netopýř velký, který je svými nároky spíše univerzální. Na tomto zimovišti bylo letos zastoupeno celkem 12 druhů letounů.

Zimoviště na lokalitě Franz – Franz patří mezi tzv. teplá a jednoznačně zde dominuje vrápenec malý. Neobvykle početně je zde zastoupen i netopýř brvitý. Ostatní druhy zde bývají zastoupeny již jen jednotlivě, nebo v několika desítkách. Pravidelně zde bývá zastoupeno 5-8 druhů.

Všichni netopýři patří mezi zvláště chráněné druhy v kategorii silně nebo kriticky ohrožený. Je proto snahou významná zimoviště zajišťovat proti rušení.

Dušan Duhonský

Sčítání netopýrů na zimovišti

Netopýř velký – NPP Javorový vrch

Štola Franz - Franz

.....

Kormoráni v Jeseníkách

Letošní zimu se v CHKO Jeseníky objevili nečekaní hosté. Krutá zima přinutila hejno kormoránů velkých k vyhledávání potravy na nezamrzlých tekoucích vodách v okolí Jeseníku, zvláště na řece Bělé. Kormorán je výhradně rybožravý pták, který může mít při početných hejnech značný vliv na rybí obsádku. Ptáci přiletěli pravděpodobně z území okolo Severního a Baltského moře, kam se začátkem března vrátili zahnízdit. Jelikož v polovině ledna pracovníci Správy CHKO Jeseníky napočítali až 300 jedinců, povolila Správa CHKO

Jeseníky při budoucích opakujících se zimních návštěvách plašení a částečně i odstřel několika kusů kormoránů a to i přes skutečnost, že se jedná o chráněný druh živočicha v kategorii ohrožený. Evropská populace kormorána velkého je na vzestupu a ochrana přírody vývoj tohoto druhu pečlivě sleduje. Jistě se tak zabránil situaci, která nastala v 19. století, kdy přežívalo v celé Evropě jen několik tisíc párů.

Vít Slezák

Málo známé přírodní rezervace CHKO Jeseníky PR Břidličná

Břidličná hora, tak se jmenuje 1350 m n. m. vysoký vrchol v závěru hlavního jesenického hřebene pokrytý sutěmi, výrazná dominanta nad obcí Vernířovice. Název Břidličná dostala i nová rezervace, která byla v masívu Břidličné, Pecného a Jeleního hřbetu, tedy na jižním konci hlavního jesenického hřebene, vymezena a na ploše 652 ha vyhlášena 4. března 2008. Poměrně velké „maloplošné“ zvláště chráněné území, s ochranným pásmem o rozloze 38 ha, přímo navazuje na NPR Praděd a PR Pod Jelení studánkou a je součástí Evropsky významné lokality (EVL) Praděd. Smyslem vyhlášení přírodní rezervace je postupné přibližování lesních porostů přírodnímu stavu, včetně redukce borovice kleče, a v dlouhodobém horizontu umožnění samovolného vývoje lesa bez zásahů člověka.

Doposud bylo území chráněno v rámci CHKO Jeseníky od roku 1994 s pomocí zonace, kdy vrcholová část rezervace, necelých 25%, náleží do první, nejprísneji chráněné zóny CHKO Jeseníky, zbytek rezervace patří do zóny druhé. Zřízení přírodní rezervace mimo jiné vedlo k vypracování podrobného plánu péče o území, podle kterého se bude postupovat v systematickém usměrňování vývoje přírodních biotopů v území a v rozhodování v případě mimořádných událostí (větrných či kůrovcových kalamit). Příprava na vyhlášení Přírodní rezervace Břidličná též vyvolala potřebu zevrubné inventarizace jednotlivých přírodních složek území, která přinesla řadu zajímavých údajů.

Hlavním předmětem ochrany jsou subalpínské biotopy, kryogenní (mrazem utvářené) geomorfologické útvary (skalní sruby, sutě, kamenné proudy), zachovalé, místy až pralesovité horské smrčiny a druhy vázané na tato stanoviště. Velice cenný je poměrně zachovalý a v Jeseníkách jedinečný plynulý přechod od bučin v nejnižších partiích rezervace přes smrčiny až po relativně přirozené subalpínské bezlesí.

Největší populaci v Česku zde tvoří jalovec obecný nízký, početná je řeřišnice rýtolistá, šicha oboupohlavná, v několika desítkách jedinců zde roste kriticky ohrožený hořec tečkovaný. Vysokobylinné nivy vedle nejběžnějších oměňů zdobí stračka vyvýšená, zjištěno bylo několik keřů vzácného rybízu skalního, na holích je často k vidění violka žlutá sudetská.

Z živočichů stojí za pozornost okáč horský, několik hnízdících párů lindušky horské a bělořita šedého, pravidelně se vyskytuje kos horský, v roce 2008 zde úspěšně vyhníždil sokol stěhovavý.

Na východní části hřebenu je bohužel rovněž velice hojná borovice kleč, která zde vytváří rozsáhlé zvolna se rozrůstající porosty na ploše několika desítek hektarů, zatímco západní část je bez kleče. To je dáno historicky odlišným pohledem držitelů panství Janovice (Harrachové) a Velké Losiny (Kleinové) na potřebu zvyšování horní hranice lesa.

Systematická péče ochrany přírody a usměrňování lesnického managementu (ponechávání dříví z kalamitní těžby

v lese, podsadby a dosadby listnatých dřevin) o tuto část Hrubého Jeseníku by měla vést k uchování a postupnému přiblížení tohoto nesmírně zajímavého a cenného území přírodnímu stavu.

Nejsnáze se sem dostanete po pěti kilometrech chůze z Ovčárny, poněkud náročnější je výstup od motorestu Skřítek, nejobtížnější pak je výšlap z Vernířovic, kde budete muset překonat přibližně 700 m stoupání. Odměnou vám bude nahlédnutí do zachovalého a téměř liduprázdného koutu Jeseníků, a zejména za podzimních inverzí daleké výhledy na vzdálená pohoří.

Jindřich Chlapek

Vrchol Břidličné od severu

Aktiv dobrovolných strážců přírody

Dobrovolní strážci přírody při exkurzi na Rýmařovsku

Jeseníčtí dobrovolní strážci přírody na exkurzi v NP Podýjí

Aktiv dobrovolných strážců přírody vznikl v Jeseníkách krátce po založení Správy CHKO Jeseníky, tedy na počátku 70. let minulého století. Jeho hlavním smyslem byla, a stále je, snaha o zajištění praktické ochrany nejceněnějších jeseníckých lokalit.

Dnes strážci přírody fungují především jako informační služba pro návštěvníky, usměrňují jejich pohyb, rozdávají letáky, poskytují rady, sbírají odpadky a podobně. Pohybují se zejména v turisticky atraktivních oblastech, které jsou zároveň nejpřísněji chráněny – Národní přírodní rezervace Praděd, Rejvíz a Šerák-Keprník.

Již přes deset let je počet jeseníckých dobrovolníků okolo čtyřiceti lidí. Jsou převážně místní, ale někteří bydlí i dále, v podstatě však pořád na dohled našich krásných hor, v Olomouci, Uničově, Opavě nebo Krnově.

Správa CHKO Jeseníky strážcům přírody poskytuje k dispozici terénní stanice k přespání, pořádá odborné exkurze a zájezdy do jiných chráněných oblastí nebo národních parků v ČR. Každý rok organizuje jarní a podzimní setkání. Poskytuje trička, informační tiskoviny, mapy a podobně.

Co musí zájemce o tuto činnost podle zákona splňovat?

- bydliště dostupné Jeseníkům
- věk 21 let, čekatel od 18 let
- morální bezúhonnost doložit aktuální kopii z výpisu rejstříku trestů
- projít školením
- fyzickou způsobilost doložit lékařským potvrzením

Více informací naleznete na www.strazprirody.cz

Michal Ulrych

CAMPANULA – zpravodaj chráněné krajinné oblasti Jeseníky /Ročník I., číslo 1/2010. /Vychází 2 x ročně. / Vydává ACTAEA a AOPK ČR – Správa CHKO Jeseníky / Náklad 1000 výtisků./ Číslo vyšlo v červnu 2010 v Karlovicích./ Zpravodaj je vytištěn na recyklovaném papíře./ Tisk: PROprint, Český Těšín / Grafika: sumec+ryšková, Rožnov pod Radhoštěm / NEPRODEJNÉ

Fotografie: Leo Bureš, Jan Czach, Jakub Černocho, Radek Domínek, Dušan Duhonský, Jindřich Chlapek, Vladko Chmela, Jiří Kamp, Martin Kočí, Adam Lacina, Štěpán Mikulka, Taťána Schmidtová, Michal Ulrych, archiv SCHKOJ a Actaea.

Texty: Leo Bureš, Jan Czach, Dušan Duhonský, Jan Halfar, Jindřich Chlapek, Kateřina Kočí, Radislava Nožářová, Taťána Schmidtová, Lenka Skuhrová, Vít Slezák, Michal Ulrych.

Graf návštěvnosti: Miloš Vlček

Editace: Kateřina Kočí, Lenka Skuhrová

CAMPANULA – zpravodaj chráněné krajinné oblasti Jeseníky je periodickou tiskovinou evidovanou pod MK ČR E 19512.

Zpravodaj byl vydán v rámci projektu „Jednotný informační a komunikační systém ochrany přírody v NUTS II Moravskoslezsko“. Projekt je realizován s přispěním finančního nástroje Evropského společenství LIFE+. Spolufinancováno Moravskoslezským krajem.

